

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศต่างๆทั่วโลกมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างแพร่หลาย จนมีผู้กล่าวว่า เป็นโลกยุคไร้พรมแดน ซึ่งสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เมื่อมนุษย์มีการติดต่อสื่อสารกัน สิ่งที่จะต้องใช้ในการสื่อสารก็คือ “ ภาษา ” บางประเทศก็มีภาษาเป็นของตนเอง เช่น ภาษาไทย บางประเทศก็ใช้ภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย จนอาจถือได้ว่าเป็นภาษาทางการที่ใช้ติดต่อกันระหว่างประเทศได้แก่ ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และจีน นอกจากภาษาที่กล่าวถึงนี้ยังมีภาษาอื่นๆ ที่ใช้กันอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกอีกมากมาย จากความแตกต่างทางด้านภาษานี้ ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างคนต่างชาติต่างภาษาเกิดความยุ่งยาก จำเป็นต้องมีการศึกษาภาษาของแต่ละชาติแต่ละภาษา เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ และยังทำให้เกิดอาชีพ “ ล่าม ” ซึ่งเป็นผู้แปลคำพูดของทั้งสองฝ่าย ซึ่งต่างภาษากันให้เข้าใจซึ่งกันและกัน ล่ามจึงเป็นอาชีพที่จำเป็นในการติดต่อสื่อสารระหว่างคนต่างชาติต่างภาษา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือแม้แต่ในกระบวนการยุติธรรม

เมื่อมีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนต่างชาติต่างภาษา อาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดกรณีที่มี คนต่างชาติต่างภาษาเข้าไปกระทำผิดกฎหมายของประเทศที่เข้าไปติดต่อสื่อสาร ต้องมีการดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาต่อบุคคลเหล่านั้น หรือในกรณีที่บุคคลต่างประเทศ เหล่านั้น อาจได้รับความเสียหายจากการเข้าไปติดต่อสื่อสารกับคนของประเทศอื่นๆนั้น และต้องมีการฟ้องร้อง ดำเนินคดี เพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ปัญหาที่ตามมาในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมก็คือ ภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดีตั้งแต่ชั้นจับกุม สอบสวนและพิจารณาคดีในศาลเป็นภาษาทางราชการของแต่ละประเทศนั้น ซึ่งในบางประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการอาจจะไม่มีปัญหาในด้านภาษา แต่ในประเทศไทยใช้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่ใช้เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ย่อมมีปัญหาในกรณีที่ชาวต่างประเทศซึ่งไม่เข้าใจภาษาพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ กระทำผิดในประเทศไทย “ ล่าม ” จึงต้องเข้ามามีบทบาทในการสื่อ ความหมายในกระบวนการยุติธรรม

¹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525

เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายที่ว่า บุคคลทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน² แม้บุคคลผู้ถูกหาว่ากระทำผิดอาญา ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลย ก็ย่อมต้องได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี³ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ก็มีบทบัญญัติดังกล่าว⁴ และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ใช้ในปัจจุบัน มีบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในชั้นสอบสวน และในชั้นพิจารณาหลายประการ อาทิเช่น ตามมาตรา 83 ในการจับนั้นเจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับ ต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับกุมนั้นว่า เขาต้องถูกจับ มาตรา 84 กรณีจับผู้ต้องหาโดยมิ หมายจับ ต้องอ่านหมายจับให้ผู้ถูกจับฟัง และต้องเหตุที่จับ มาตรา 134 เมื่อปรากฏว่า ผู้ต้องหาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาให้ทราบ และต้องเตือนผู้ต้องหาว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าว อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้ มาตรา 165 ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เมื่อจำเลยมาศาล ศาลต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ และในมาตรา 172 การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผย ต่อหน้าจำเลย และเมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่า ได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การหรือไม่ ถ้าให้การก็จัดไว้

จากหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในระดับหนึ่ง แต่หลักประกันดังกล่าวไม่สามารถบรรลุ

² ปริญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 7

³ ปริญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 11(1)

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538

มาตรา 25 “ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ”

มาตรา 29 “ ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด...”

วัตถุประสงค์ได้ หากผู้ต้องหาและจำเลยไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในที่ต้องใช้ในการดำเนินคดี เหตุที่จำเป็นต้องใช้ภาษาไทยในการดำเนินคดีเนื่องจากเหตุผลในเรื่องอริปไตยของประเทศที่มีภาษาเป็นของตนเองแล้ว ยังเป็นการจำเป็นและการสมควรหลายประการ เพราะบทกฎหมายที่ใช้ทั้งสารบัญญัติและสบัญญัติก็เป็นภาษาไทย และเป็นภาษาที่คนในประเทศเข้าใจกันโดยทั่วไป⁵ ซึ่งเดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ได้บัญญัติว่า “การสอบสวน ใ้ส่วนมูลฟ้อง หรือพิจารณาให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ก็ให้ใช้ล่ามแปล.....”

จากมาตรา 13 ดังกล่าว ไม่กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าหน่วยงานใดจะต้องรับผิดชอบในการจัดหาล่ามให้ในกรณีใดบ้าง ทำให้ในทางปฏิบัติมีการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยได้ในบางกรณีเท่านั้น โดยถือว่า บทบัญญัติในมาตรา 13 มิได้เป็น บทบังคับว่า จะต้องมีการแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศในทุกกรณี การจะใช้ล่ามหรือไม่เป็นดุลพินิจ⁶ ใดๆ ที่สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามนั้น เป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา

⁵ คณิง ฉาไชย, คำอธิบายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร . โรงพิมพ์ตีรณสาร ,2521), หน้า 46.

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 52/2529 ระหว่าง พนักงานอัยการ โจทก์ นายโรเบิร์ต นอร์มันคูร์รี กับพวก จำเลย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 มิได้บังคับว่าในการพิจารณาของศาลทุกครั้ง จะต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ ในกรณีที่จำเลยเป็นชาวต่างประเทศ การจะให้ล่ามหรือไม่เป็นดุลพินิจของศาล

แม้ในวันสอบคำให้การจำเลย ศาลชั้นต้นจะมีได้จัดล่ามแปลคำฟ้องเป็นภาษาอังกฤษให้แก่จำเลยซึ่งเป็นชาวออสเตรเลียฟัง แต่จำเลยยังมีได้ให้การในวันนั้น โดยได้แต่งตั้งทนายความและยื่นคำให้การต่อศาลในอีกหนึ่งเดือนต่อมา โดยมีลายมือชื่อของล่ามแปลไว้ด้วย แสดงว่าจำเลยเข้าใจคำฟ้องที่ศาลได้อ่านให้ฟังในวันสอบคำให้การจำเลยแล้ว ทั้งต่อมาก็ปรากฏว่ามีล่ามแปลทุก 5 ครั้ง ที่มีการพิจารณาคดี จึงไม่เป็นเหตุให้เพิกถอนและพิจารณาคดีใหม่

และจำเลยที่นานาประเทศได้รับรองหลักดังกล่าวไว้ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 14
ที่ว่า

“ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกหาว่ากระทำความผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับ
หลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ดังต่อไปนี้”

(ก) สิทธิที่จะได้รับการแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลัน และ
ละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

.....

(ฉ) สิทธิที่จะขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยไม่มีมูลค่า หากไม่อาจเข้าใจหรือพูดภาษาที่
ใช้ในศาลได้...”⁷

นอกจากนั้น เหตุผลอีกประการหนึ่งที่จะต้องจัดหาล่ามให้จำเลยก็คือ จำเลยมีสิทธิที่จะ ต่อสู้
คดีได้อย่างเต็มที่ แต่ถ้าจำเลยไม่เข้าใจข้อกล่าวหา ตลอดจนภาษาที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาแล้ว
จำเลยก็ไม่สามารถที่จะใช้สิทธิประการนี้ได้ ต่อมา ประเทศไทยเล็งเห็นถึงความจำเป็นของสิทธิ
ของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่าม อันเป็นสิทธิที่สำคัญในการต่อสู้คดี จึงมีการเสนอร่างแก้ไข
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไข
เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2539 ใน ราชกิจจานุ
เบกษาเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ซึ่งตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมาตรา 2 กำหนดให้พระ
ราชบัญญัติมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป พระราชบัญญัติ
ดังกล่าวมีผลใช้บังคับในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2539 ในส่วนที่แก้ไข เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหา
และจำเลยในการมีล่ามมีบัญญัติอยู่ในมาตรา 3 และมาตรา 3 ทวิ ดังนี้

⁷ Article 14 International convention on Civil and Political Right, I an
Brownlie,ed..Document on Human Right, (Oxford : Clarrendon Press,1971) P 217.

มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสี่และวรรคห้าของมาตรา 13 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยและไม่มีล่าม ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า

ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลส่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด หรือกระทรวงยุติธรรมแล้วแต่กรณีกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ”

มาตรา 3 ทวิ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 13 ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“ มาตรา 3 ทวิ ในกรณีที่ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานไม่สามารถพูดหรือได้ยินหรือสื่อความหมายได้และไม่มีล่ามภาษามือ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล จัดหาล่ามภาษามือให้ หรือจัดให้มีตาม ตอบ หรือสื่อความหมายโดยวิธีอื่นที่เห็นสมควร

ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลส่งจ่ายค่าป่วยการแก่ล่ามหรือล่ามภาษามือที่จัดหาให้ตามมาตรานี้ ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด หรือกระทรวงยุติธรรม แล้วแต่กรณีกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

ซึ่งเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องบางประการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 เดิมในบางเรื่อง โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 และมาตรา 13 ทวินี้ กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยชัดเจนขึ้น แต่ในส่วนหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่าม มาตรฐาน คุณสมบัติ และการจ่ายค่าตอบแทนแก่ล่ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 13 ที่แก้ไขใหม่นี้ก็ยังไม่มีการบัญญัติที่ชัดเจนและแน่นอนที่จะทำให้หน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยอย่างมีมาตรฐานในแนวทางเดียวกันได้

ดังนั้นวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จึงมุ่งศึกษาถึงกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ จัด
หาล่ามให้กับผู้ต้องหาและจำเลยที่เป็นชาวต่างประเทศซึ่งไม่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทยซึ่งเป็น
หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

สมมติฐาน

ผู้ต้องหาและจำเลยที่ไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ในการสอบสวนและพิจารณามีสิทธิขั้นพื้นฐานในการ
มีล่าม แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 กำหนดแต่เพียงว่า ถ้ามีการ จำเป็น
ต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยก็ให้ใช้ล่ามแปล
โดยไม่มีหลักเกณฑ์การตรวจสอบคุณสมบัติของล่าม เปิดโอกาสให้เป็นดุลพินิจของผู้ที่จัดหาที่จะ
จัดหาล่ามให้เฉพาะกรณีที่ทำเป็น ซึ่งไม่ชัดเจนว่ากรณีใดเป็นกรณีจำเป็น ทำให้ทางปฏิบัติบาง
กรณีไม่มีการจัดหาล่าม อันทำให้ผู้ต้องหาและจำเลยไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเป็นธรรม จึง
ควรมีการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์บางประการให้เหมาะสม เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้ต้องหาและ
จำเลยสามารถใช้สิทธิขั้นนี้ได้สมบูรณ์ขึ้น

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์โดยมีวัตถุประสงค์และขอบเขตในการศึกษาดังนี้ คือ

1. ศึกษาถึงหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณาชั้นต่างๆ และ
หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดี เพื่อให้ทราบว่าประเทศไทยมีกฎหมาย
ประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยอย่างไร เป็นไปตามมาตรฐานสากลหรือไม่

2. ศึกษาถึงกรณีที่ผู้ต้องหาและจำเลยไม่เข้าใจภาษาที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญาว่าประเทศไทยมี
กฎหมายประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยอย่างไร เป็นไปตามมาตรฐานสากลหรือไม่ โดยจะ
ศึกษาถึงประวัติและแนวคิดการจัดหาล่ามในการดำเนินคดีอาญาตั้งแต่สมัยก่อนกรุงรัตน โกสินทร์
สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และในสมัยปัจจุบัน

3. ศึกษาถึงสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย ในการมีล่ามภาษาต่างประเทศในคดีอาญาของประเทศไทยว่า ในทางปฏิบัติได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเพียงใด มีปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร โดยจะศึกษาจากผู้ที่ปฏิบัติงานเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนากฎหมายให้เหมาะสมต่อไป

ทฤษฎีทางนิติศาสตร์

ทฤษฎีทางนิติศาสตร์ หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือเป็นหลักในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้แก่

1. หลักความเสมอภาคกันของบุคคลตามกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน
2. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีตามหลักขบวนการอันชอบธรรม (Due Process)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ให้ทราบถึงหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการรับรู้กระบวนการพิจารณา ชั้นต่างๆ หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในการดำเนินคดีอาญาตามหลักสากลและของประเทศไทย
2. ทำให้ทราบประวัติและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดหาล่ามให้กับผู้ต้องหา และจำเลยที่ไม่เข้าใจภาษาไทยในการดำเนินคดีอาญา
3. ทำให้นำปัญหาที่เกิดจากการใช้กฎหมายในปัจจุบัน ไปพัฒนาปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามหลักคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย และเป็นข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ